

Europa - en åldrad värld från ett nytt perspektiv

För ungefär tjugo år sedan skrevs det ett slags europaromaner i Sverige. Breda svep över ett kulturarv som i sin komplexitet ändå ansågs ovärderligt.

Litteratur

Maxim Grigoriev

Europa

Bonniers

Agneta Pleijels Lord Nevermore, Per Holmers Svindel. Världskrigen var obligatoriska, omvälvningarna och de stora ismerna passerade. Med postmodern frikostighet gjorde det moderna litterär entré i kolossalformat.

Maxim Grigoriev vränger hela den genren in och ut. Europa får hos honom gestalt genom exillivets förvridna bitterhet hos de två huvudpersonerna Nikita och Nina. I Paris, en gräslig spegel av en världsdels självöverskattning. Ryssland är en olycklig kärlek, svart nostalgi och klarsynt självhat.

En svensk roman om allt detta, ganska storartat, mer enahanda mot romanens slut. Djupt intellektuellt om en åldrande värld som inte på länge sopats ren av revolutioner och optimism. Nikita ärver Ninas lägenhet i Nice, ett möjligt och klassiskt tillhåll med bedårande utsikt, som från sekelskiftesroman 1900. Nina var översättare utan hopp, Nikita en avhoppad yngling som helt enkelt blev kvar i Paris och lät den ryska skolklassen återvända till Moskva.

Nina hatar mest allt och alla och ödar sitt liv på perifer litteratur som läses av ingen. Nikita, som är en slags skyddsling, blir också översättare men är mer en Oblomovkaraktär, en som låter livet äta upp sig istället för att själv stå för aptiten.

Det är roande pessimistiskt och misantropiskt. Kulturarvet i denna vår fantastiska världsdels är inte hälften så mycket värt som hyckleriet och förvillelserna. Nikita är nihilist så till den grad att han också är sexuellt indifferent, även när hormonstormarna borde råda. Europa är en stor teaterpjäs men utan spännande repliker, Rysslands dialog kan han inte längre höra. Intighetens kallras drar genom själen, Paris luktar ofta illa.

I enlighet med detta tillstånd är också Nikita egendomligt konturlös, en avlägsen röst som ideligen upprepar jag vet inte, dricker vatten och plågas av illamående. Nina bärs åtminstone av sitt hat, hon gör sig alltid tydlig. Nikitas ungdomsförälskelse Oksana är av kött och blod, som ensam exilryss har hon också anpassat sig. Men stannar kvar i bokens ytterkant.

Det förflutna hånar nuet som svarar genom att vända sig bort. Allt är svärta, oftast intelligent och Grigorievs prosa är episkt kraftfull.